การแจ้งผลการตรวจเอชไอวีของผู้ป่วย และตัวอย่างแพทย์ถูกร้องเรียน 1 ราย

วิสูตร ฟองศิริไพบูลย์ พ.บ., วท.ม., น.ม., ว.ว.นิติเวชศาสตร์*

ผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการของผู้ป่วยมีความสำคัญยิ่งและสิทธิที่จะขอทราบได้คงเป็นสิทธิของผู้ป่วยเอง เว้นเสียแต่กรณีพิเศษ เช่น เป็นผู้เยาว์ หรือผู้ที่ด้อยความสามารถเท่านั้น ยิ่งถ้าเป็นผลการตรวจชนิดพิเศษ ซึ่งผลการตรวจอาจกระทบกระเทือนต่อสภาพทางสังคมและหน้าที่การงานของผู้ป่วยอย่างมากด้วยแล้ว การขอรับทราบผลการตรวจยิ่งต้องระมัดระวังอย่างมากเพื่อมิให้เกิดความเสียหายขึ้นกับผู้ป่วย ซึ่งจะส่งผลเสียหายกลับมาสู่บุคลากรทางการแพทย์และสถานพยาบาลอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ การแจ้งผลการตรวจเกี่ยวกับสภาวะการติดเชื้อเอชไอวีก็เป็นการดำเนินการอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมาก และแพทย์รวมถึงบุคลากรทางการแพทย์พึงตระหนักในเรื่องนี้ด้วย

ผู้ป่วยกับการได้รับทราบผลการตรวจเอชไอวี

แนวทางที่ผู้ป่วยจะพึงทราบผลการตรวจสภาวะการติดเชื้อเอชไอวีที่ผู้ป่วยมารับการตรวจไว้นั้นขึ้นกับ

1. ในสถานพยาบาลทั่วไป

จะยึดแนวทางตามคำประกาศสิทธิผู้ป่วยข้อข้อ 9[1,2,3]

"9. ผู้ป่วยมีสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลเฉพาะของตนที่ปรากฏในเวชระเบียนเมื่อร้องขอ ทั้งนี้ข้อมูลดังกล่าวต้องไม่เป็นการละเมิดสิทธิส่วนตัวของบุคคลอื่น"

2. ในสถานพยาบาลของราชการ

จะยึดตามแนวทางของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540[4,5]

มาตรา 25

"ภายใต้บังคับมาตรา 14 และมาตรา 15 บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะได้รู้ถึงข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตน และเมื่อบุคคลนั้นมีคำขอเป็นหนังสือ หน่วยงานของรัฐที่ควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารนั้นจะต้องให้บุคคลนั้นหรือผู้กระทำการแทนบุคคลนั้น ได้ตรวจดูหรือได้รับสำเนาข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลส่วนที่เกี่ยวกับบุคคลนั้น และให้นำมาตรา 9 วรรคสอง และวรรคสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลม

..... ฯลฯ"

มาตรา 15

"ข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ**อาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยก็ได้** โดยคำนึงถึงการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ ประโยชน์สาธารณะและประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้องประกอบกัน

..... ฯลฯ

*ภาควิชานิติเวชศาสตร์, คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล, มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพมหานคร 10700.

(4) การเปิดเผยจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใด

(5) รายงานการแพทย์หรือข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลซึ่งการเปิดเผยจะเป็นการรุกล้ำสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควร

..... ฯลฯ"

กรณีอุทาหรณ์การแจ้งผลการตรวจเอชไอวีที่ไม่ถูกต้อง

ได้กล่าวมาแล้วว่าการแจ้งสภาวะการติดเชื้อเอชไอวีให้กับผู้ป่วยนั้นมีความสำคัญ การดำเนินการอย่างไม่ถูกต้องและมีขั้นตอนที่ไม่เหมาะสมอาจเกิดผลกระทบต่อผู้ดำเนินการ เช่น กรณีอุทาหรณ์ที่**แพทย์ถูกลงโทษ**โดยองค์กรแพทย์ คือ แพทยสภา เนื่องจากแจ้งผลการตรวจเอชไอวีโดยไม่ให้คำแนะนำ (post-test counselling) และผู้ป่วยเกิดความเสียหายขึ้น

อุทาหรณ์

..... ฯลฯ

สำนักงานแพทยสภาได้รับเรื่องร้องเรียนจากนาย ป. (ผู้ป่วย) กล่าวหานายแพทย์ ส. ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัด น. ว่าให้ความเห็นโดยไม่รอบคอบเกี่ยวกับการวินิจฉัยโรค โดยแจ้งให้ผู้ป่วย (ผู้ร้องเรียน) ทราบว่าผู้ป่วยติดเชื้อเอชไอวีโดยไม่ได้ให้คำแนะนำ การปฏิบัติตนและดำเนินการอื่นใดอีกเลย ทำให้ผู้ป่วยค้าขายไม่ได้จนเกิดความเสียหายและต้องย้ายที่อยู่ในที่สุด

กรณีเรื่องนี้เริ่มจากเพื่อนบ้านของนาย ป. (ผู้ป่วย) ได้สังเกตเห็นว่านาย ป. มีอาการปวดท้อง และมีรูปร่างผอมลงมาก จึงมีการร่ำลือว่าผู้ป่วยเป็นโรคเอดส์ ผู้ป่วยจึงเข้ารับการตรวจที่คลินิกของนายแพทย์ ส. โดยนายแพทย์ ส. ได้เจาะเลือดไปตรวจ โดยมิได้แจ้งหรืออธิบายอย่างใดก่อนการเจาะตรวจ ได้บอกแต่เพียงว่า "คงจะไม่เป็นเอดส์" ต่อมาทราบว่านายแพทย์ ส. ได้นำเลือดที่เจาะส่งตรวจที่ พ.แล็บ และให้มาฟังผลในวันรุ่งขึ้น

ในวันรุ่งขึ้นผู้ป่วยได้รับการแจ้งจากนายแพทย์ ส. ว่าผลการตรวจเลือดเป็นบวก และบอกผู้ป่วยว่า "เป็นโรคเอดส์" โดยไม่มีการแนะนำถึงการปฏิบัติตนและการตรวจซ้ำแต่อย่างใด ผู้ป่วยจึงเข้ารับการตรวจกับนายแพทย์สมยศ ฯ แต่กลับได้ผลตรงข้าม คือไม่ติดเชื้อโรคเอดส์ หลังจากนั้นผู้ป่วยได้มาตรวจเลือดที่โรงพยาบาลเอกชนในจังหวัด น. อีก 2 แห่ง และที่โรงพยาบาลประจำจังหวัด น. ด้วย ผลการตรวจเลือดก็ไม่พบสภาวะติดเชื้อเอชไอวี (ไม่ได้เป็นโรคเอดส์)

ผลจากการที่นายแพทย์ ส. ได้แจ้งว่าผู้ป่วยติดเชื้อเอชไอวี (ติดเชื้อเอดส์) ทำให้รู้กันโดยทั่วไป ส่งผลถึงการประกอบอาชีพของผู้ป่วยที่ทำขนมจีนขายเพราะขายไม่ได้ ด้วยชาวบ้านรังเกียจ จนต้องเลิกขายและย้ายที่อยู่ใหม่โดยไปทำนาแทน สร้างความเสียหายให้กับผู้ป่วยและครอบครัวอย่างมาก และได้เรียกร้องค่าเสียหายจากนายแพทย์ ส. ด้วย

ต่อมาผู้ป่วยจึงได้มาร้องเรียนต่อแพทยสภา

คำชี้แจงของนายแพทย์ ส.

หลังจากที่นาย ป. ผู้ป่วยมาร้องเรียนยังแพทยสภาแล้ว ทางแพทยสภาได้ขอรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวจากนายแพทย์ ส. ซึ่งได้รับการชี้แจงดังนี้

(ครั้งแรก) เมื่อ 10 มีนาคม 2540 (ชี้แจงเป็นลายลักษณ์อักษร)

"เนื่องด้วยเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2539 นาย ป. มาที่คลินิกข้าพเจ้าเพื่อต้องการตรวจเลือดเกี่ยวกับโรคเอดส์ ข้าพเจ้าได้เจาะเลือดแบบ clotted blood ติดชื่อนามสกุล พร้อมแล้วส่งเลือดตรวจกับ พ.แล็บ ซึ่งเป็นสถานที่ตรวจเลือดทุกชนิดทุกอย่างที่ส่งมาจากคลินิกต่าง ๆ ดำเนินการโดยนักวิทยาศาสตร์ระดับ 7 ประจำโรงพยาบาล น. ในตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายพยาธิ และผลการตรวจอ่านว่าเป็นผลบวก เมื่อผู้ป่วยกลับมาฟังข้าพเจ้าก็เรียกเข้าไปพูดกันสองต่อสองเพียงลำพังว่าผลเลือดเป็นบวก พร้อมกับแนะนำให้รักษาสุขภาพให้

แข็งแรง หากมีปัญหาใด ๆ ให้กลับมาใหม่ได้ และข้าพเจ้าก็ไม่ได้ไปป่าวประกาศบอกผู้ใดว่า นาย ป. มีเลือดเป็นบวกหรือว่าเป็นโรคอะไร หลังจากนั้นก็ไม่เคยกลับมาติดต่อกับข้าพเจ้าอีกเลย

อนึ่ง ขั้นตอนและวิธีการตรวจของ พ. แล็บ ข้าพเจ้ามิทราบวิธีการแต่ประการใด"

(ครั้งหลัง) เมื่อ 3 เมษายน 2543 (ชี้แจงด้วยวาจาต่อหน้าอนุกรรมการสอบสวนฯ โดยสรุปดังนี้)

" .....ฯลฯ ข้าพเจ้าขอชี้แจงว่า วันที่ 18 สิงหาคม 2539 นาย ป. ไปขอเจาะเลือดที่คลินิกของข้าพเจ้าโดยไม่ได้บอกว่าป่วยเป็นโรคอะไรที่ชัดเจน แต่ข้าฯ ก็สอบถามประวัติทราบว่าคนไข้ปวดท้องเรื้อรังไปพบแพทย์มาหลายแห่งตามโรงพยาบาลต่าง ๆ อาการปวดท้องยังไม่หาย ข้าฯ ถามประวัติส่วนตัว จึงทราบว่ามีพฤติกรรมเสี่ยงกับโรคเอชไอวีและมีโรคปวดท้องเรื้อรัง ข้าฯ ส่งเลือดตรวจที่ พ. แล็บ เมื่อทราบผลการตรวจแล้ว ข้าฯ ได้บอกนาย ป. ว่าผลเลือดเป็นบวกนะ แต่ผลการตรวจไม่ยืนยัน 100% ข้าฯ ขอให้มาตรวจซ้ำอีกภายใน 1-2 อาทิตย์และบอกให้ นาย ป. ดูแลรักษาสุขภาพให้แข็งแรง

นาย ป. ไม่ได้กลับมาหาข้าฯ อีกเลย แต่หลังจากนั้นมาเรียกร้องค่าเสียหายจากข้าฯ เนื่องจากนาย ป. ไปตรวจที่อื่นไม่พบเชื้อเอชไอวี แต่นาย ป. ไม่ได้ขอร้องข้าฯ ให้ไปพูดกับชาวบ้านเลย

นาย ป. เรียกร้องเงินจากข้าฯ เป็นจำนวน 300,000 บาท (สามแสนบาท) ข้าฯ ก็บอกว่าไม่ได้เพราะข้าฯ ให้คำปรึกษานาย ป. ไปตามความเหมาะสมตามหน้าที่แล้ว และยินดีให้นาย ป. ไปฟ้องตามกฎหมายถ้าเห็นว่าข้าฯ มีความผิด

ช่วงที่เกิดเหตุปี 2539 ที่จังหวัด น. มีคนไข้ป่วยเป็นเอชไอวีจำนวนไม่มากนัก เอกสารต่าง ๆ ที่จะแนะนำให้ความรู้แก่คนไข้จึงไม่มีเผยแพร่มากนัก

นาย ป. เป็นผู้ไปรับผลการตรวจเลือดที่ พ. แล็บด้วยตนเอง และมีบุคคลอื่นมาพบข้าฯที่คลินิกพร้อมกับนาย ป. ข้าฯ ยืนยันว่าไม่ได้นำเรื่องของนาย ป.ไปเล่าให้บุคคลอื่นทราบ ข้าฯ ไม่ทราบว่าชาวบ้านอื่น ๆ ทราบได้อย่างไร

ข้าฯ ไม่เคยทราบประวัติของนาย ป. มาก่อนว่าป่วยเป็นโรคอะไรบ้าง ข้าฯ ได้ประนีประนอมกับนาย ป. โดยขอให้เจาะเลือดตรวจอีกครั้งต่อนาย ป. พาผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้านมาด้วยแต่นาย ป. ไม่ได้มาทำการตรวจ"

ความเห็นของกรมควบคุมโรคติดต่อ[6]

..... ฯลฯ

กรมควบคุมโรคติดต่อได้พิจารณาแล้วมีประเด็นในการพิจารณา 3 ประเด็น คือ

1. ผลการตรวจเลือดของ พ. แล็บ ซึ่งตรวจเลือดนาย ป.เป็น "บวก" ทั้งๆ ที่ผลการตรวจในที่อื่นๆ เป็น "ลบ"

จึงจัดว่าเป็น "ผลบวกเทียม" กรณีนี้อาจเกิดจากความผิดพลาดในการตรวจได้ กล่าวคือ น้ำยาที่ใช้ในการตรวจอาจมีความไว (sensitivity) สูงมาก อีกประการหนึ่งก็คือ มีการสลับหลอดเลือดกับรายอื่นๆ ถ้าในขณะนั้นมีเลือดรอตรวจมากกว่า 1 ราย

การดำเนินการ

ในกรณีนี้ควรมีการตรวจสอบมาตรฐานการตรวจและชนิดน้ำยาตรวจของร้าน พ. แล็บ อย่างละเอียดเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาเช่นนี้ขึ้นอีก

2. การแจ้งผลเลือดต่อผู้ป่วย

กรณีที่นายแพทย์ ส. แจ้งต่อผู้ป่วยว่า "เป็นเอดส์แน่นอน และไม่มีการแนะนำอะไรเลย" (ตามที่นาย ป. บรรยายในจดหมาย) แสดงว่านายแพทย์ ส. ใช้คำอธิบายไม่ถูกต้อง และไม่มีการให้คำปรึกษาแนะแนวแก่ผู้ซึ่งผลการตรวจเป็น "บวก" (post-test counselling)

เพราะโดยทั่วไป เมื่อผลการตรวจเบื้องต้นเป็นบวก ควรจะแนะนำให้ผู้ป่วยตรวจซ้ำหรือนำเลือดที่เจาะไปแล้วนั้นไปตรวจยืนยันก่อน ถ้าพบเป็นบวกจึงจะระบุได้แน่ๆ ว่าติดเชื้อ แต่หากผู้ป่วยไม่มีพฤติกรรมเสี่ยงมาก่อนเลย การเจาะเลือดตรวจซ้ำอาจช่วยยืนยันผลได้ดียิ่งขึ้น เพราะจะป้องกันปัญหาที่เกิดจากการสลับหลอดได้ และเมื่อผลการตรวจยืนยันพบว่าติดเชื้อเอดส์แน่นอนแล้ว ก็ควรให้คำปรึกษาแนะนำหรือส่งต่อไปยังคลินิกนิรนามในจังหวัดเพื่อให้รับบริการปรึกษาแนะนำอย่างถูกต้องต่อไป

การดำเนินการ

ควรสอบถามรายละเอียดจากนายแพทย์ ส. และแนะนำวิธีการให้คำปรึกษาแนะแนวเกี่ยวกับโรคเอดส์ที่ถูกต้อง หรือเครือข่ายการส่งต่อผู้ติดเชื้อภายในจังหวัด

3. กรณีนาย ป. ขอความเป็นธรรม

เข้าใจว่าเรื่องนี้คงจะเอาผิดจากนายแพทย์ ส. และ พ. แล็บ ได้ลำบาก เพราะอาจอ้างว่าผลการตรวจสามารถเกิดผล "บวกปลอม" ขึ้นได้ อย่างไรก็ตามในด้านมนุษยธรรม นาย ป. ควรได้รับการช่วยเหลือตามสมควร เพราะได้รับความเดือดร้อนจากผลการตรวจดังกล่าว

การดำเนินการ

ควรมีการนัดเจรจาไกล่เกลี่ยระหว่างคู่กรณีทั้ง 2 ฝ่าย ซึ่งเรื่องนี้น่าจะเป็นบทบาทของทางส่วนกลาง เพราะเข้าใจว่านายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดได้ดำเนินการไปส่วนหนึ่งแล้ว (ตามเอกสารที่นาย ป. แนบมา) แต่ยังไม่สำเร็จ

โดยสรุป กระทรวงสาธารณสุขน่าจะเข้ามาดำเนินการในเรื่องนี้ โดยควรมอบหมายให้ผู้ตรวจราชการฯ ประจำเขต เป็นผู้แทนเข้าไปสอบสวนและแก้ไขปัญหา (ตามข้อ 1 และ 2 ดังกล่าว) และเป็นตัวกลางไกล่เกลี่ยระหว่างคู่กรณีทั้ง 2 ฝ่าย (ตามข้อ 3)

..... ฯลฯ

ความเห็นในการกระบวนการทางแพทยสภา

..... ฯลฯ มีความเห็นว่า

1. นายแพทย์ ส. ยังมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องการติดเชื้อเอชไอวีน้อย มิได้พยายามหาความรู้ในเรื่องดังกล่าวเท่าที่ควรจะทำ

2. อีกทั้งยังไม่ทราบถึงขั้นตอนในการที่จะตรวจเลือดเพื่อหาสภาวะการติดเชื้อเอชไอวีไม่ว่าจะเป็น (1) ก่อนการเจาะเลือดเพื่อทำการตรวจ หรือ (2) หลังการทราบผลการตรวจเลือดว่ามีเลือดบวก (anti HIV positive) (ไม่ทราบเกี่ยวกับเรื่อง pre and post-test counselling ในการตรวจผู้ป่วยที่มารับการตรวจหาสภาวะการติดเชื้อเอชไอวี)

ทำให้ไม่อาจให้คำแนะนำผู้ป่วยที่มารับการตรวจได้อย่างถูกต้องได้ จึงเห็นว่าเข้าข่ายเป็นความผิดเกี่ยวกับมาตรฐานของการประกอบวิชาชีพเวชกรรมตามข้อบังคับแพทยสภาว่าด้วยการรักษาจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2526 หมวด 3 การประกอบวิชาชีพเวชกรรม[7]

"ข้อ 1. ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ต้องรักษามาตรฐานของการประกอบวิชาชีพเวชกรรมในระดับที่ดีที่สุด ..... ฯลฯ"

ซึ่งต่อมาแพทยสภาได้ตัดสินให้นายแพทย์ ส. มีความผิดเกี่ยวกับการไม่รักษามาตรฐานของการประกอบวิชาชีพเวชกรรมและมีมติให้ลงโทษภาคฑัณฑ์

หมายเหตุ:

ได้มีการหาข้อเท็จจริงจากบุคคลและนิติบุคคลที่เกี่ยวข้องอีกหลายรายหลายครั้งก่อนที่จะมีการสรุปเรื่องร้องเรียนดังกล่าว แต่มิได้กล่าวถึง ณ ที่นี้

วิเคราะห์

ข้อ 1 จากกรณีอุทาหรณ์ จะเห็นได้ชัดเจนว่าการแจ้งผลให้ผู้ป่วยได้ทราบหลังจากได้รับทราบผลการตรวจเลือดหาสภาวะการติดเชื้อเอชไอวี (post-test counselling) นั้นมีความสำคัญอย่างมาก เพราะจะเป็น

แนวทางในการดำเนินการของตัวผู้ป่วย การปฏิบัติตัวของผู้ป่วยและอื่น ๆ ต่อไป ที่สำคัญก็คือ เมื่อได้ผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการเพียงการตรวจเลือดครั้งเดียวก็ได้แจ้งให้ผู้ป่วยทราบว่าติดเชื้อเอชไอวีแล้วโดยไม่มี "การตรวจยืนยัน" สนับสนุนผลที่ได้ด้วยวิธีการอื่นอีก นับว่าเป็นข้อผิดพลาดอย่างมากและอาจทำให้ผู้ป่วยผู้นั้นเกิดความเสียหายอย่างมากมาย ซึ่งเรื่องเช่นนี้เคยปรากฏมาแล้วในหน้าหนังสือพิมพ์เมื่อหลายปีก่อนเมื่อโรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่งประกาศว่ามีดาราผู้หนึ่งติดเชื้อเอชไอวี ทำให้ดาราผู้นั้นเสียชื่อเสียงอย่างมาก แม้ว่าในภายหลังจะพิสูจน์แล้วว่าเป็นผลบวกเทียมก็ตาม

ข้อ 2 คำชี้แจงของนายแพทย์ ส. ในครั้งแรก (10 มีนาคม 2540) และครั้งที่ 2 (3 เมษายน 2543) นั้น มีความแตกต่างกันชัดเจน เรื่อง "การให้คำแนะนำในขณะเมื่อแจ้งผลการตรวจ" โดยในตอนแรกมิได้กล่าวถึงแต่อย่างใด แต่ในภายหลังได้พยายามชี้แจงว่าตนเองได้ให้คำแนะนำในเรื่องการตรวจซ้ำและการตรวจต่อ (ตรวจยืนยัน) ขึ้นมา ซึ่งถ้าพิจารณาจากสิ่งที่ผู้ป่วยได้กล่าวอ้างไว้ก็คือ นายแพทย์ ส. มิได้ให้คำแนะนำต่อการแจ้งผลการตรวจแต่อย่างใด น่าจะเป็นสิ่งที่น่าเชื่อถือกว่าเพราะสอดคล้องต้องกันในระยะแรก

ข้อ 3 แม้ว่าแพทย์สภาจะมีมติลงโทษเพียง "ภาคฑัณฑ์" เท่านั้น แต่ก็ต้องถือว่าการกระทำดังกล่าวเป็น "การกระทำที่ผิด" ข้อบังคับแพทยสภาว่าด้วยการรักษาจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพเวชกรรมแล้วคือ "ทำผิดแล้ว" นั่นเอง

ข้อ 4 จากกรณีอุทาหรณ์ข้างต้นจะเห็นได้ว่าองค์กรวิชาชีพแพทย์ให้ความสำคัญกับการติดเชื้อเอชไอวีอย่างมากโดยเฉพาะในเรื่องการแจ้งผลการตรวจ ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าเรื่องการได้รับความยินยอมก่อนการตรวจหาสภาวะการติดเชื้อดังกล่าว[6]

แนวทางการดำเนินการแจ้งผลการตรวจ "เอชไอวี" ให้กับผู้ป่วย

การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการตรวจและการติดเชื้อเอชไอวีมีความสำคัญยิ่ง เพราะเอชไอวีเป็นโรคที่รักษาไม่ได้ในปัจจุบันจึงเป็นที่น่ารังเกียจในสังคม ถ้าเป็นลูกจ้างก็มีโอกาสที่จะถูกนายจ้างให้ออกจากงานได้ง่ายมาก ถ้าเป็นผู้ที่ค้าขายก็จะทำให้ไม่มีลูกค้าเข้ามาติดต่ออุดหนุน ดังนั้นการที่จะเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องนี้จึงต้องมีความระมัดระวังอย่างยิ่ง

ประการที่ 1 : หลักในการแจ้งผลการตรวจ

แบ่งออกได้เป็น 2 กรณีใหญ่ ๆ คือ

1. จะแจ้งผลการตรวจได้เฉพาะกับผู้ป่วยเท่านั้น โดยจะไม่แจ้งผลกับผู้อื่นแม้ว่าผู้นั้นจะได้รับมอบอำนาจในการรับฟังผลการตรวจจากผู้ป่วยก็ตาม

ข้อยกเว้น :

ก. เป็นกรณีเปิดเผยกับผู้อื่นที่ชอบด้วยกฎหมาย อาจทำได้ ซึ่งจะต้องพิจารณาเป็นราย ๆ ไปถึงความจำเป็น ซึ่งจะต้องมีเหตุ เช่น ผู้ป่วยไม่รู้สติ ผู้ป่วยที่เสียชีวิต แล้วหรือมีเหตุอันจำเป็นอื่น ๆ ที่สำคัญอย่างยิ่งในเรื่องนี้เป็นปัญหาข้อเท็จจริง

ข. เป็นเจ้าพนักงานที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย

2. การแจ้งผลการตรวจต่อผู้ป่วยจะต้องมีการให้การปรึกษาหลังการตรวจ (post-test counselling) เสมอ

ประการที่ 2 : การแจ้งผลการตรวจ

อาจพิจารณาได้ดังนี้

1. **ผู้ป่วยมีเจตนาจะขอทราบผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ**

หลัก คือ ให้รับผลการตรวจกับผู้ที่ส่งตรวจเป็นการดีที่สุด

1.1 กรณีที่ทำการตรวจทางห้องปฏิบัติการเสร็จแล้วและส่งผลไปให้ผู้ส่งตรวจแล้ว

* ให้แจ้งผู้ป่วยเพื่อรับฟังผลการตรวจจากผู้ส่งตรวจ

1.2 กรณีที่ทำการตรวจทางห้องปฏิบัติการเสร็จแล้ว แต่ยังมิได้ส่งผลให้กับผู้ส่งตรวจ

* ให้แจ้งผู้ป่วยเพื่อรับฟังผลการตรวจจากผู้ส่งตรวจ

* รีบแจ้งผลการตรวจไปยังผู้ส่งตรวจเป็นการด่วน โดยรูปแบบของการรายงานผลจะต้อง

ก. เป็นในทางลับ เช่น ใส่ในซองที่ปิดผนึก

ข. โดยทางอิเลกโทรนิกหรือออนไลน์ทางคอมพิวเตอร์ โดยจะต้องมีการใช้รหัสลับ (password) เข้ามาช่วย เพื่อป้องกันผู้ที่ไม่พึงประสงค์ไม่ให้สามารถดูได้

1.3 กรณีที่ยังตรวจทางห้องปฏิบัติการไม่แล้วเสร็จ

* ให้แจ้งให้ผู้ป่วยทราบว่า "ผลการตรวจยังไม่เสร็จสมบูรณ์"

* ให้รอฟังผลได้ที่ผู้ส่งตรวจต่อไปตามวันเวลาที่คาดว่าผลจะไปถึงผู้ส่งตรวจ โดยปฏิบัติตาม 1.1 และ 1.2

2. **ผู้ป่วยมีเจตนาจะขอทราบผลการตรวจจากผู้ที่ตรวจโดยตรง** (ณ ห้องปฏิบัติการ)

โดยหลักแล้วต้องขึ้นกับผู้บริหารหน่วยงานว่ามีนโยบายที่จะให้ผู้ตรวจ ณ สถานที่ตรวจแจ้งผลการตรวจกับผู้ป่วยหรือผู้มีสิทธิทราบผลการตรวจได้หรือไม่ ถ้าไม่มีนโยบายก็แจ้งผู้ป่วยทราบว่าผลการตรวจนั้น**ผู้ส่งตรวจ**จะเป็นผู้แจ้งให้ทราบเอง ขอให้ติดต่อกับผู้ส่งตรวจ แต่ถ้ามีนโยบายเปิดกว้างว่าสามารถบอกผลการตรวจกับผู้ป่วยหรือผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีอำนาจได้แล้วย่อมสามารถที่จะแจ้งผลการตรวจได้ แต่อาจจำเป็นต้องมีขั้นตอนในการขอทราบผลการตรวจดังนี้

2.1 ตัวผู้ป่วยหรือผู้มีสิทธิต้องยื่นคำขอทราบผลเป็น**ลายลักษณ์อักษร**ต่อเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่รับแบบฟอร์มตามที่สถานพยาบาลกำหนดไว้ โดยต้องมีการลงลายมือชื่อไว้พร้อมเอกสารแสดงตนว่าเป็นบุคคลดังกล่าวด้วย (ผู้ป่วยหรือผู้มีสิทธิแล้วแต่กรณี)

2.2 ผู้มีหน้าที่รับเรื่องให้รับคำขอดังกล่าวไว้เพื่อดำเนินการต่อไป

2.3 การพิจารณาเพื่ออนุมัติจะต้องเป็นไปอย่างรอบคอบ ในขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญเพราะต้องพิจารณาหลายองค์ประกอบด้วยกัน เช่น

ก. สิทธิของผู้ขอทราบผลชอบด้วยกฎหมายและกฎเกณฑ์หรือไม่

ข. อายุของผู้จะขอทราบผล

ค. สติสัมปชัญญะของผู้ขอทราบผล

ง. สภาพทางจิตใจ

2.4 เนื่องจากการฟังผลการตรวจสภาวะติดเชื้อเอชไอวีเป็นกรณีที่ต้องมี post-test counselling ดังนั้นเมื่อดำเนินการตามข้อ 2.1-2.3 ครบถ้วนแล้วจะต้องมีการดำเนินการในเรื่อง post-test counselling ด้วย (ดูในหัวข้อ post-test counselling) ทั้งนี้เพราะการทราบแต่ผลการตรวจอย่างเดียว อาจเกิดการเข้าใจผิดหรือไม่ทราบแนวทางในการปฏิบัติต่อไปเมื่อได้รับทราบผลแล้ว

3. **กรณีที่บุคคลอื่นแสดงเจตนาแทนผู้ป่วย**

โดยหลักแล้วบุคคลอื่นแม้แต่สมาชิกในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นภริยาหรือบุตร ผู้ตรวจรักษาผู้ป่วย**ก็ไม่อาจบอกผลการตรวจแก่เขาเหล่านี้ได้** นอกจากจะได้รับความยินยอมในการแบ่งปันความลับจากผู้ป่วยหรือผู้ติดเชื้อเสียก่อน[9-11] ดังนั้นใครก็ตามที่มิใช่ผู้ป่วยหรือมิได้มีหลักฐานว่าได้รับมอบอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมาย (กรณีที่มีเหตุจำเป็น) เพื่อขอทราบผลการตรวจเอชไอวีของผู้ป่วย**ย่อมไม่อาจ**ที่จะให้บุคคลเหล่านั้นได้ทราบผลการตรวจโดยเด็ดขาด

ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือผู้ที่ได้รับมอบอำนาจมาจากผู้ป่วย เช่น มีหนังสือมอบอำนาจให้มารับฟังหรือรับผลการตรวจแทนผู้ป่วย ซึ่งในทางกฎหมายมาตรา 797 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์[12] ถือว่าน่าจะทำได้ จึงมาขอรับทราบผลการตรวจของผู้ป่วย เช่นนี้ทางสถานพยาบาลจะสามารถแจ้งให้กับผู้แทนได้รับทราบได้หรือไม่ ในเรื่องนี้ต้องกลับไปดูที่หลักในการเปิดเผยผลการตรวจเอชไอวีที่ว่า "จะต้องมีการให้การปรึกษาหลังการตรวจ (post-test counselling) ด้วยเสมอ" การที่ผู้แทนมาขอรับทราบผลการตรวจแทนผู้ป่วยจึงมิได้มีการรับทราบในเรื่องการให้การปรึกษาหลังการตรวจได้ จึง**ไม่สามารถแจ้งผลการตรวจให้กับผู้แทนได้** อย่างไรก็ตามถ้าเป็นการขอทราบผลการตรวจโดยผ่านขั้นตอนที่ผู้ป่วยได้รับทราบผลการตรวจไปแล้ว (เคยได้รับการให้การปรึกษาหลังการตรวจไปแล้ว) โดยผู้มีอำนาจโดยชอบตามหลักเกณฑ์ทางแพ่ง[12] แล้วเช่นนี้ ก็ต้องดูในเรื่องหลักเกณฑ์การขอเวชระเบียนเป็นหลัก[2,5] ซึ่งในเรื่องนี้น่าจะมีการติดต่อตัวผู้ป่วยโดยตรงเพื่อขอทราบความยินยอมอีกครั้งหนึ่งก่อน พร้อมทั้งแจ้งให้ทราบถึงผลดีผลเสียในการให้ผู้อื่นได้ทราบผลในเวชระเบียน

บุคคลอื่นที่อาจมีสิทธิขอทราบผลการตรวจเอชไอวีของผู้ป่วยโดยชอบด้วยกฎหมายได้ เนื่องจากเข้ากรณีผู้ป่วยดังต่อไปนี้ คือ

3.1 ผู้เยาว์

ให้ "ผู้แทนโดยชอบธรรม" ดำเนินการแทน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามคำประกาศสิทธิผู้ป่วยข้อ 10[1] ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์[12] โดยเฉพาะตามแผนป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์แห่งชาติ พ.ศ.2540-2544 ข้อ 2.12[9] ที่ว่า "..... การแจ้งสถานะการติดเชื้อเอดส์หรือการป่วยด้วยโรคเอดส์ของเด็กที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อผู้ปกครอง เมื่อได้**คำนึงถึงผลประโยชน์ที่ดีที่สุดของเด็กอย่างรอบคอบแล้ว**"

..... ฯลฯ

3.2 บุคคลไร้ความสามารถ

3.2.1 ผู้ไร้ความสามารถ (ตามข้อเท็จจริง)

ให้ผู้ปกครองหรือดูแลดำเนินการตามความเป็นจริง

3.2.2 คนไร้ความสามารถ (ตามคำสั่งศาล)

ให้ "ผู้อนุบาล" ดำเนินการแทน[12]

3.3 บุคคลเสมือนไร้ความสามารถ

3.3.1 ผู้เสมือนไร้ความสามารถ (ตามข้อเท็จจริง)

ให้ผู้ปกครองหรือดูแลดำเนินการตามความเป็นจริง

3.3.2 คนเสมือนไร้ความสามารถ (ตามคำสั่งศาล)

ให้ "ผู้พิทักษ์" ดำเนินการแทน[12]

3.4 ผู้ป่วยที่ไม่อาจตัดสินใจได้

เช่น ไม่รู้สึกตัว ย่อมให้ทายาทชั้นใกล้ชิดที่สุดเป็นผู้ดำเนินการแทน **แต่ทั้งนี้จะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ของผู้ป่วยในทางดีที่สุดเท่านั้น** อย่างไรจึงอาจเรียกได้ว่าเพื่อประโยชน์ของผู้ป่วยในทางที่ดีที่สุดนั้นต้องพิจารณาตามข้อเท็จจริงเป็นกรณี ๆ ไป

หมายเหตุ :

กรณี 3.1 ถึง 3.4 จะต้องมีการดำเนินการตามข้อ 2.1-2.4 ด้วย

ประการที่ 3 : ตัวอย่างแบบฟอร์มการขอทราบผลการตรวจ

แบบบันทึกการขอทราบผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ

ที่.....

ตอนที่ 1 : รายละเอียดเกี่ยวกับผู้ขอทราบผลการตรวจ

ข้าพเจ้า : นาย/นาง/นางสาว..... อายุ..... ปี

ตามบัตร : ประจำตัวประชาชน/ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ/ใบขับขี่/บัตร.....

เลขที่..... ออกโดย.....

ให้เมื่อวันที่.....หมดอายุวันที่.....

(ได้แนบสำเนาที่มีคำรับรองว่าถูกต้องมาด้วย)

ตอนที่ 2 : เจ้าของผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ

มีความประสงค์จะขอทราบผลการตรวจหาสภาวะการติดเชื้อเอชไอวี (Anti-HIV) ของ

O ข้าพเจ้า

O เด็กชาย/เด็กหญิง/นาย/นาง/นางสาว.....

โดยข้าพเจ้าเป็น..... ของบุคคลดังกล่าวข้างต้น

(ผู้แทน/ผู้แทนโดยชอบธรรม/ผู้ใช้อำนาจปกครอง/ผู้อนุบาล/ผู้พิทักษ์/ฯลฯ.....

โดยชอบด้วยกฎหมาย) ตามหลักฐานที่แนบมาด้วย คือ.....

ซึ่งมารับการตรวจไว้เมื่อวันที่..... เดือน..... พ.ศ. ...../จำไม่ได้.....

และข้าพเจ้าทราบดีว่าในการขอทราบผลการตรวจจะต้องมีการให้การปรึกษาหลังการตรวจ (post-test counselling) ร่วมด้วย

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าข้อความที่ได้ให้ไว้ข้างต้นเป็นความจริงทุกประการ

ลงชื่อ..... ผู้ขอทราบผลการตรวจ/ผู้ดำเนินการแทนโดยชอบด้วยกฎหมายข้างต้น

วันที่..... เดือน.....พ.ศ.....

ข้าพเจ้าได้รับการให้การปรึกษาหลังการตรวจเรียบร้อยแล้ว

ลงชื่อ..... ผู้ขอทราบผลการตรวจ/ผู้ดำเนินการแทนโดยชอบด้วยกฎหมายข้างต้น

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

การให้การปรึกษาหลังการตรวจ (Post-Test Counselling)

หมายถึงการให้คำปรึกษาแก่ผู้ป่วยหรือผู้มารับการตรวจหาสภาวะการเชื้อเอชไอวี ในขณะมาฟังผลการตรวจหาเชื้อเอชไอวี เพื่อประโยชน์ต่อผู้นั้นในเรื่องการติดเชื้อเอชไอวี เช่น 1) ผู้ป่วยหรือผู้มาฟังผลการตรวจนั้นมีความเข้าใจถึงเรื่องการติดเชื้อดังกล่าวมากน้อยเพียงใด 2) พฤติกรรมความเสี่ยงต่อโรคนี้มีอย่างใดบ้าง 3) ความหมายของเลือดเป็นผลบวกหรือลบ 4) จะต้องดำเนินการอย่างใดต่อถ้าผลการตรวจเป็นบวกหรือลบ เช่น การตรวจโดยวิธีอื่น การตรวจสนับสนุน หรือการตรวจซ้ำ โดยผู้ให้คำปรึกษาจะต้องประเมินและสังเกตสภาพของผู้ป่วย อีกทั้งต้องเตรียมความพร้อมในการที่จะลดปฏิกิริยาของจิตใจในการรับฟังผลการตรวจ และให้คำแนะนำได้อย่างถูกต้องและเป็นขั้นตอน ในเรื่องนี้ได้มีเขียนไว้บ้างแล้ว[5,13]

ขั้นตอนในการให้คำปรึกษา

ขั้นตอนในการให้คำปรึกษาหลังการตรวจ (post-test counselling) ประกอบด้วยส่วนหลัก 3 ขั้นตอนด้วยกัน คือ

1. ก่อนแจ้งผลการตรวจ

1.1 ตัวผู้แจ้ง

1.1.1 ต้องเตรียมตัวทั้งกายและใจ

หมายถึงตัวผู้ที่จะเป็นผู้แจ้งผลจะต้องมีสุขภาพกายและจิตที่ดีด้วย มิใช่ว่าอยู่ในภาวะกลัดกลุ้มใจ หรือมีเรื่องวิตกกังวลต่าง ๆ เช่น มีปัญหาทางบ้านมาอยู่แล้วก่อนมาทำงาน ทั้งนี้อาจมีอารมณ์ค้าง และอาจส่งผลถึงการแจ้งผลการตรวจให้ผู้ป่วยทราบด้วย

1.1.2 เตรียมข้อมูลของผู้ป่วยให้พร้อม

ผู้แจ้งผลการตรวจจะต้องเตรียมข้อมูล คือ ผลการตรวจ "ให้ถูกต้อง" กับผู้ป่วยที่มารับฟังผลด้วย มิใช่มีการสลับผลการตรวจกันและกัน

1.1.3 เตรียมแบบบันทึก post-test counselling ให้พร้อมเพื่อความสะดวกในขณะที่แจ้งผลการตรวจ

1.2 สภาพแวดล้อม

สถานที่แจ้งผลการตรวจจะต้องเป็นที่เหมาะสม เช่น เงียบ ไม่พลุกพล่าน มีความเป็นส่วนตัว ที่สำคัญที่สุดจะต้องมิให้ผู้อื่นได้ยินในขณะที่แจ้งผลการตรวจนั้นๆ เพราะแม้ว่าจะมีผลการตรวจเป็น "ลบ" แต่ผู้ได้ยินเมื่อทราบว่าผู้ป่วยมารับการตรวจสภาวะการติดเชื้อเอชไอวี ก็จะนึกไปถึงสภาพความเสี่ยงของผู้ป่วยได้ เช่น อาจหาว่ามีอาชีพที่ไม่เหมาะสม

1.3 ตัวผู้ป่วย

ก่อนแจ้งผลการตรวจ ผู้แจ้งจะต้องประเมินสภาพของผู้ป่วยในเรื่อง อายุ ความนึกคิด การรับรู้ เชาว์ปัญญา ความสามารถในการเข้าใจ และที่สำคัญก็คือสภาพทางจิตของผู้ป่วยในขณะรับแจ้งผลด้วย

2 ในขณะแจ้งผล

2.1 ให้ความเป็นกันเองกับผู้ป่วย

2.2 สังเกตสภาพของผู้ป่วยตลอดเวลา ว่าผู้ป่วยเข้าใจในผลการตรวจหรือไม่ มีการยอมรับผลการตรวจเพียงใด และมีความวิตกกังวลต่อผลการตรวจอย่างใดหรือไม่

2.3 ประเมินสภาพของผู้ป่วยประกอบตลอดเวลาที่แจ้งผลการตรวจให้ผู้ป่วยได้ทราบว่าผู้ป่วยเป็นอย่างไร เช่น เห็นสีหน้าวิตกอย่างมาก เป็นต้น

2.4 ถ้าเห็นสภาพของผู้ป่วยไม่ดี ต้องรีบให้กำลังใจ และอาจต้องรีบให้คำแนะนำและแนะนำว่ายังมีทางแก้ไข

3 หลังแจ้งผลแล้ว

3.1 เรื่องทั่วไป

3.1.1 ประเมินสภาพของผู้ป่วยโดยสรุป

3.1.2 พยายามเข้าถึงและให้ความเข้าใจ

ผู้ป่วยให้มากที่สุด อย่างน้อยที่สุดต้องแสดงให้เห็นว่าผู้แจ้งมีความเป็นห่วงต่อสุขภาพของผู้ป่วย

3.1.3 ถามความต้องการของผู้ป่วยเมื่อทราบผลการตรวจ เช่น สบายใจมากน้อยเพียงใด

3.1.4 ให้ความมั่นใจผู้ป่วยในเรื่องความลับของการตรวจ

3.1.5 พร้อมที่จะตอบคำถามหรือข้อสงสัยของผู้ป่วยตลอด

3.2 แนะนำผู้ป่วยในเรื่อง

3.2.1 เรื่องการตรวจซ้ำ

3.2.2 เรื่องทั่วไป

ก. กิจวัตรส่วนตัว

ข. การรักษาสุขภาพ เช่น งดดื่มสุรา หลีกเลี่ยงยาเสพติด พักผ่อนให้เพียงพอ ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ และทำจิตใจให้ผ่องใส

ค. ต้องพยายามเลี่ยงการมีพฤติกรรมความเสี่ยง เช่น การใช้เข็มฉีดยาร่วมกับผู้อื่น

3.2.3 เรื่องทางเพศ

ก. คู่นอน จะมีความเสี่ยงมากถ้ามีการเปลี่ยนคู่นอน ให้คำแนะนำพฤติกรรมเสี่ยงของคู่นอน เช่น เป็นคนที่ชอบมีเพศสัมพันธ์กับหลายคน และถ้าเป็นไปได้สมควรให้คู่นอนมารับการตรวจด้วย

ข. แนะนำเรื่องการร่วมเพศที่ปลอดภัย เช่น การใช้ถุงยาง

3.2.4 เรื่องอื่นๆ

3.3 เปิดโอกาสให้ซักถาม

ที่สำคัญที่สุดจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้ป่วยได้ซักถามปัญหาข้อข้องใจ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตต่อไป

3.4 แนะนำให้มารับการตรวจประจำ

แม้ว่าจะไม่มีเหตุแห่งการเสี่ยงก็ตาม อาจเป็นการตรวจเช็คสุขภาพประจำปี เป็นต้น

3.5 เมื่อผลการตรวจพบว่าติดเชื้อเอชไอวี

3.5.1 ถามสภาพและความต้องการของผู้ป่วยในระยะแรกหลังทราบผลว่ามีความรู้สึกเช่นไร พร้อมทั้งให้กำลังใจถึงเรื่องที่ยังมีโอกาสหรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

3.5.2 ให้ความมั่นใจผู้ป่วย

ก. เรื่องการดำรงชีพว่ายังสามารถที่จะประกอบอาชีพการงานได้ และจะต้องรักษาสุขภาพให้ดีที่สุด ลดความเสี่ยงต่างๆ

ข. เรื่องความลับ ทำให้เห็นว่าผลการตรวจที่ปรากฏนี้จะเก็บไว้เป็นความลับ มีผู้ป่วยเท่านั้นที่ทราบ

3.5.3 แนะนำส่วนเพิ่มเติมให้กับผู้ป่วย

ก. เรื่องการตั้งครรภ์ กรณีผู้ป่วยเป็นหญิงถ้ามีการตั้งครรภ์อยู่ควรจะทำอย่างไร ถ้ายังมิได้ตั้งครรภ์สมควรที่จะตั้งครรภ์หรือไม่เพียงใด และแนะนำให้พบกับสูติแพทย์

ข. สมควรมีบุตรหรือไม่ บุตรมีความเสี่ยงเพียงใด

ค. เรื่องอื่น ๆ เช่น การอยู่ในสังคม

3.5.4 ผู้ป่วยควรจะแจ้งผลนี้ให้ใครได้ทราบบ้าง ต้องอธิบายถึงผลดีและผลเสียของการแจ้งผล เช่น การแจ้งผลให้กับคู่นอนของตนทราบ

3.5.5 อาจต้องปรึกษาแพทย์อื่น เช่น จิตแพทย์ หรือบุคลากรอื่น เช่น นักสังคมสงเคราะห์

3.5.6 เสนอแนะความช่วยเหลือโดยให้ปรึกษาสถานบำบัดต่างๆ

3.5.7 ให้ความมั่นใจในการให้ความช่วยเหลือของสถาบันต่างๆ

3.5.8 บอกสถานที่หรือหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือ เช่น หมายเลขโทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้

3.5.9 ต้องเสนอแนะเรื่องการนัดหมายผู้ป่วยให้มาพบเสมอ เพราะเชื่อแน่ว่าผู้ป่วยยังปรับตัวไม่ทัน

3.5.10 ถามผู้ป่วยอีกครั้งถึงความต้องการและข้อสงสัย

3.5.11 การติดตามผล

3.5.12 แจ้งหน่วยติดตามผล

ตัวอย่างแบบการให้การปรึกษาหลังการตรวจ
(ดูแบบการให้การปรึกษาหลังการตรวจในหน้าถัดไป)

สรุป

การแจ้งผลการตรวจสภาวะการติดเชื้อเอชไอวีให้กับผู้ป่วยเป็นเรื่องสำคัญอย่างมากซึ่งอาจแตกต่างจากการแจ้งผลการตรวจอื่น ๆ เพราะจะต้องมีกระบวนการให้การปรึกษาหลังการตรวจ (post-test counselling) อย่างชัดเจน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ต่อผู้ป่วยเป็นสำคัญ ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพโดยเฉพาะแพทย์จึงสมควรทำความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวนี้ให้มากและพึงปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักปฏิบัติด้วย เพื่อความปลอดภัยแก่ตัวแพทย์เองและสถาบันที่แพทย์นั้นสังกัดอยู่

เอกสารอ้างอิง

1. พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525 และคำประกาศสิทธิผู้ป่วย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, 2542.
2. วิสูตร ฟองศิริไพบูลย์. สิทธิในเวชระเบียน: ที่มาและกรรมสิทธิ์ในเวชระเบียนและตัวอย่าง 1 ราย. สารศิริราช 2544; 53: 175-90.
3. วิสูตร ฟองศิริไพบูลย์. สิทธิของผู้ป่วย. สารศิริราช 2544; 53: 255-66.
4. พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สูตรไพศาล, 2542.
5. วิสูตร ฟองศิริไพบูลย์. เวชระเบียนของสถานพยาบาลของราชการ: พิจารณาเกี่ยวกับการให้ข้อมูลของผู้ป่วย. สารศิริราช 2544; 53: 703-714.
6. หนังสือกรมควบคุมโรคติดต่อ ที่ สธ. 0415/06/4957 เรื่อง การร้องเรียนขอความเป็นธรรมของ นาย บ. ลงวันที่ 13 พฤศจิกายน 2539.
7. พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525 และข้อบังคับแพทยสภาว่าด้วยการรักษาจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2526. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, 2542.
8. วิสูตร ฟองศิริไพบูลย์. การตรวจเพื่อหาสภาวะติดเชื้อเอชไอวีโดยมิได้แจ้งให้ผู้ป่วยทราบ : รายงานผู้ถูกร้องเรียน 1 ราย. สารศิริราช 2544; 53: 378-389.
9. คณะกรรมการป้องกันและควบคุมโรคเอดส์แห่งชาติ. ยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมจิตวิทยาให้ผู้ติดเชื้อและผู้ป่วยโรคเอดส์อยู่ในสังคมอย่างปกติสุข. ใน: แผนการป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์แห่งชาติ พ.ศ. 2540-2544. พิมพ์ครั้งที่ 1. 2539: 32.
10. วิสูตร ฟองศิริไพบูลย์, จันทรพิมพ์ เจียมพงศ์พันธุ์. การตรวจหาสภาวะการติดเชื้อเอชไอวีในผู้ป่วยสมควรกระทำหรือไม่และทำได้เพียงใด. วารสารอุบัติเหตุ 2542; 18: 5-18.
11. วิสูตร ฟองศิริไพบูลย์, จันทรพิมพ์ เจียมพงศ์พันธุ์. ความยินยอมในทางการแพทย์. วารสารอุบัติเหตุ 2541: 34-46.
12. นคร พจนวรพงษ์, พลประสิทธิ์ ฤทธิ์รักษา. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-6. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นครหลวง, 2538.
13. กรมควบคุมโรคติดต่อ. มาตรฐานการบริการด้านสุขภาพสำหรับผู้ติดเชื้อและผู้ป่วยเอดส์. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: กรมควบคุมโรคติดต่อ, 2542.

แบบการให้การปรึกษาหลังการตรวจ

(Post-Test Counselling)

เลขที่ ..... รหัส (code) ..... เพศ ชาย/หญิง อายุ ..... ปี

1. **ผู้รับการตรวจ**
   - O ก่อนแต่งงาน
   - O แต่งงานแล้ว ..... ปี O ยังไม่มีบุตร O กำลังตั้งครรภ์ O มีบุตร ..... คน
   - O มีพฤติกรรมความเสี่ยง
   - O มีเพศสัมพันธ์กับหลากคู่นอน
   - O ใช้เข็มฉีดยาร่วมกับผู้อื่น
   - O ได้รับเลือดเพื่อการรักษา
   - O สัมผัสเลือดของผู้ที่ติดเชื้อหรือสงสัยว่าจะติดเชื้อเอชไอวี
   - O อื่นๆ .....
2. **ผลการตรวจ**
   - O ผลลบ ไม่มีพฤติกรรมความเสี่ยง
   - O ผลลบ ซึ่งน่าจะพ้นระยะฟักตัวไปแล้ว
   - O ผลลบ อาจอยู่ในระยะฟักตัวเพราะพฤติกรรมความเสี่ยงคือ .....
     ครั้งสุดท้ายเมื่อ .....
   - O ผลบวก ตรวจโดยวิธี .....เมื่อวันที่ .....
     ตรวจโดยวิธี .....เมื่อวันที่ .....
3. **พฤติกรรมที่ให้คำแนะนำ**
   - O เพศสัมพันธ์ที่อาจไม่ปลอดภัย ไม่มี/มี ..... แนะนำ ( ) ใช้ถุงยาง
   - O ดื่มสุรา และใช้สารเสพติด ไม่มี/มี ..... แนะนำ .....
   - O ใช้เข็มร่วมกัน ไม่มี/มี ..... แนะนำ .....
   - O แนะนำเรื่องอื่น ๆ เช่น การออกกำลังอย่างพอเหมาะ การพักผ่อนให้เพียงพอ รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ และมีคุณภาพ ดื่มน้ำมาก ๆ เป็นต้น
4. **คู่นอน/คู่สมรส (ทั้งกรณีผลการตรวจเป็นบวกหรือลบ)**
   - O ไม่มีคู่นอน/คู่สมรส
   - O ไม่กล้าบอกคู่นอน/คู่สมรสให้มาตรวจ
   - O จะไปบอกคู่นอน/คู่สมรสให้มาตรวจ
   - O เคยบอกคู่นอน/คู่สมรสแล้ว แต่ไม่ยอมมา
   - O มาตรวจพร้อมกันแล้ว
   - O คู่นอน/คู่สมรสเสียชีวิตไปแล้ว เมื่อ ..... สาเหตุ .....
   - O คู่นอน/คู่สมรสได้รับการตรวจแล้ว ครั้งสุดท้ายเมื่อ ..... ผลที่ได้ O ลบ O บวก
   - O ลูก ( ) จะนำมาตรวจ ( ) จะไม่นำมาตรวจ เพราะ .....

5. พฤติกรรมความเสี่ยงของ คู่นอน/คู่สมรส

O มีประวัติในเรื่องเพศสัมพันธ์ .....

O มีประวัติรับเลือด ครั้งสุดท้ายเมื่อ .....

O ได้รับการสัมผัสกับความเสี่ยง .....

6. ความรู้สึกและปฏิกิริยาเมื่อทราบผลการตรวจ .....

7. สิ่งที่ต้องการรับการปรึกษา .....

8. นัดตรวจซ้ำ O จะไม่มาตรวจ

O จะมาตรวจ วันที่ .....

ส่วนต่อไปนี้ใช้สำหรับผู้ป่วยที่มีผลการตรวจเป็นบวก

9. สุขภาพ

9.1 กายขณะนี้ O ไม่มีอาการ O มีอาการ .....มานาน .....

9.2 จิตขณะนี้ O ปกติ O มีอาการ .....มานาน .....

10. ความต้องการ

10.1 ให้เยี่ยมบ้าน O ต้องการ O ไม่ต้องการ

10.2 ติดต่อชมรมผู้ติดเชื้อ O ต้องการ O ไม่ต้องการ

10.3 อื่นๆ .....

11. คิดจะบอกคู่นอน/คู่สมรส O ใช่ O ไม่ใช่

12. ชีวิตครอบครัว

12.1 กรณียังไม่ได้แต่งงาน O แต่งงานและมีบุตร O แต่งงานแต่ไม่มีบุตร

O ไม่แต่งงาน O ยังไม่ตัดสินใจ

12.2 กรณีแต่งงานแล้วก่อนมีบุตร O ไม่ตั้งครรภ์ O ตั้งครรภ์ O ยังไม่ตัดสินใจ

12.3 กรณีตั้งครรภ์อยู่ O ยุติการตั้งครรภ์ O ตั้งครรภ์ต่อและไม่รับยา

O ตั้งครรภ์ต่อโดยขอรับยา O ยังไม่ตัดสินใจ

13. ปัญหาอื่นที่ต้องการปรึกษา

13.1 ต้องการปรึกษาขณะนี้ .....

13.2 ต้องการปรึกษาภายหลัง .....

14. ต้องการทราบแหล่งช่วยเหลือ O ไม่ต้องการ O ต้องการ ในด้าน/เกี่ยวกับ .....

15. ข้อสังเกตจากผู้ให้คำปรึกษา

15.1 สภาพอารมณ์ (กังวลใจ/ก้าวร้าว/ไม่สนใจ/เหม่อลอย .....)

15.2 ข้อสังเกตอื่นๆ .....

16. นัดตรวจซ้ำ O จะไม่มาตรวจ

O จะมาตรวจ วันที่ .....

O นัดคู่นอน/คู่สมรส วันที่ .....

17. ชื่อผู้ให้การปรึกษา/แนะนำ ..... ตำแหน่ง.....

ลงชื่อ ..... ผู้ให้การปรึกษา/แนะนำ

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ.....